

Propunerile la perfectarea Regulamentului de exploatare a lacurilor de acumulare din cadrul Complexului Hidroenergetic Nistean

1. Regulamentul de exploatare a lacurilor de acumulare din cadrul Complexului Hidroenergetic Nistean (în continuare Regulament) trebuie să conțină referința la Acordul între Cabinetul de Miniștri al Ucrainei și Guvernul Republicii Moldova privind colaborarea în domeniul protecției și dezvoltării durabile a bazinului râului Nistru din 2012, (în continuare Acordul pentru Nistru), fiind bază legislativă cu referire la utilizarea rațională și argumentată din punct de vedere ecologic și protecția resurselor de apă, a altor resurse naturale aferente și a ecosistemelor bazinului râului Nistru în interesele populației și dezvoltării durabile a statelor Părți Contractante. În această ordine de idei, funcționarea Complexului Hidroenergetic Nistean (în continuare CHN) și impactul acestuia asupra stării ecologice a fluviului este reflectată de Acordul menționat.
2. În secțiunea Dispoziții generale este necesar de indicat despre natura transfrontalieră a râului și necesitatea de a lua în considerare interesele utilizatorilor de apă și ecosistemul fluvial inclusiv de pe teritoriul Republicii Moldova.
3. Se considera importanta elaborarea, includerea în Regulament și aplicarea unei **metodologii de coordonare operativa a situațiilor de urgență** sau risc hidrologic, fie inundații, seceta hidrologică, situații excepționale de orice natură care ar argumenta clar motivele care impun schimbarea modului de funcționare a CHN. Coordonarea operativa se va efectua de către instituțiile competente din Republica Moldova și Ucraina.
4. Întrucât modul de funcționare CHN afectează direct interesele Republicii Moldova, se consideră oportun ca modul de funcționare a CHN să fie coordonat și cu agenția competentă a Republicii Moldova. În acest context se propune să fie inclus în Dispoziții generale punctul: *Regimul de funcționare a lacurilor cascadei CHE și CHEAP Nistrene este coordonat (lunar, în perioada apelor mari de primăvară, viiturilor pluviale, etiaj) de Comisia interdepartamentală (din cadrul Agenției resurselor de apă) pentru coordonarea regimurilor de funcționare a lacurilor de acumulare Nistrene și de pe Nipru (în continuare Comisie interdepartamentală) cu participarea obligatorie a reprezentanților desemnați a Republicii Moldova.*
5. Luând în considerare faptul că CHE-1, CHE-2, CHEAP sunt gestionate de actori diferiți cum ar fi de Stat și privați, este necesară organizarea managementului comun a acestora și includerea în Regulament **a metodologiei de coordonare comună a celor 3 structuri hidrotehnice.**
6. Se propune să fie incluse în secțiunea Dispoziții generale următoarele:

4. Regulamentul a fost elaborat în colaborare cu autoritățile competente ale Republicii Moldova, iar regimurile sale generale/cadru sunt puse în aplicare prin intermediul unei **metodologii de exploatare operativă a lacurilor de acumulare** din CHN, la aplicarea căreia sunt consultate și autoritățile competente ale Republicii Moldova.

5. Regulamentul și metodologia de exploatare a lacurilor de acumulare din CHN conțin reguli și prescripții evolutive pe baza experienței acumulate în aplicarea lor în practică. Această experiență va fi înregistrată în mod corespunzător și valorificată la momentul actualizării Regulamentului și a metodologiei.

6. Regulamentul, inclusiv metodologia de exploatare operativă se actualizează **periodic**, după caz, pe baza valorificării experienței acumulate în exploatarea lacurilor de acumulare din CHN și a modului de gestionare a impactului exploatării lacurilor asupra mediului și a utilizatorilor de apă din amonte și din aval de lacuri, în colaborare cu autoritățile competente ale Republicii Moldova. În acest scop, autoritățile competente din Ucraina și din Republica Moldova se vor consulta în mod regulat, de preferință cu ocazia reuniunilor Comisiei nistrene, pentru a stabili necesitatea actualizării.

7. Controlul respectării Regulamentului CHN trebuie să fie efectuat în comun de autoritățile competente din Ucraina și Republica Moldova.

7. Completarea punctului 2, cap. II, din cadrul Regulamentului după cum urmează

Nivelele, volumele și suprafețele de exploatare (operaționale) a lacurilor de acumulare ale CHN (în conformitate cu datele din proiectele de construcție a lacurilor de acumulare și curbelor volumelor și suprafeței oglinzii apei) specificate în anexa 1 la prezentele reguli se utilizează ca date inițiale pentru elaborarea și stabilirea regimului de exploatare a lacurilor de acumulare *în situația în care nu există alte date actualizate care rezultă din experiența acumulată în procesul de monitorizare și exploatare a lacurilor de acumulare din complexul hidroenergetic nistrean și a măsurilor de reducere a impactului exploatării lacurilor asupra mediului și a utilizatorilor de apă din amonte și din aval de lacuri.*

8. Revizuirea și completarea punctului 4, cap II, din cadrul Regulamentului după cum urmează

4. Prioritățile reglării lacurilor de acumulare Complexului

Hidroenergetic Nistrean:

- reducerea impactului negativ al inundațiilor cu *posibil efect catastrofal (prin pregolire eficientă operativă)*;
- alimentarea cu apă a localităților și întreprinderilor din aval (cel puțin 100 m³/s/zi);
- asigurarea funcției de protecție a mediului prin: creșterea debitelor de apă al Nistrului în aval de CHN în perioadele de ape mici, eliminarea sau reducerea semnificativă a variațiilor de debit (hydropeaking) cauzate de modul de operare a CHE1 și CHE2;
- alimentarea cu apă pentru irigații;
- navigație de la CHE a lacului de acumulare de liniștire până la gura de vărsare a Nistrului;
- generarea de energie electrică la CHE

9. Completarea punctului 2.2, Lacul de liniștire și lacul de acumulare al CHEAP, cap. III, din cadrul Regulamentului după cum urmează

Pentru a fi prevenite variațiile semnificative de debit intrazilnic la ieșirea din lacul de acumulare de liniștire, CHE-1 și CHEAP vor fi exploatate decalat (dimineața/seara), acordând o atenție deosebită a modului de operare a CHE-2.

10. Completarea punctului 3.2, Lacul de liniștire și lacul de acumulare al CHEAP, cap. III, din cadrul Regulamentului după cum urmează

Pentru a fi prevenite variațiile prea mari de debit intrazilnic la ieșirea din lacul de acumulare de liniștire, CHE-1 și CHEAP vor fi exploatate decalat (dimineața/seara).

11. Articolul 9(2) din Acordul pentru Nistru (2012) stipulează: *asigurarea respectării regimului și condițiilor de distribuire a apelor, atrăgând atenție prioritară reglării debitelor ecologice pentru satisfacerea necesităților ecosistemelor. Volumul și termenele de evacuare a apelor se coordonează de Părțile Contractante în cadrul Comisiei. Întrucât tratatele internaționale au prioritate față de legislația națională, funcția de stabilire a regimurilor de evacuare a viiturii ecologice de primăvară ar trebui să fie transferată/coordonată cu membrii Comisiei Nistrene, atât partea ucraineană cât și partea moldavă.*

12. Luând în considerare experiența evacuărilor de apă din cadrul CHN din primăvara anului curent, când într-o perioadă scurtă de timp lacul de acumulare

cu CHE-1 a fost golit de la circa 120,8 m. abs. la circa 114,5 m. abs., se propune includerea prevederii conform căreia se vor lua măsuri de acumulare a apei în lacul de acumulare cu CHE-1, până la nivelul de 120,5 - 121 m. abs. până la începutul lunii aprilie pentru a organiza viitura ecologică de primăvară, deversarea maximă a apei fiind de până la 116,5 - 117 m. abs. În același context, debitul maxim al viiturii ecologice trebuie ridicat la cel puțin 800-1000 m³/s, pe o durată de cel puțin 5-7 zile. În perioada viiturii ecologice de primăvară, coordonarea interstatală a regimului viiturii se efectuează nu mai rar de o dată pe săptămână prin ședințe comune, luând în considerație datele și prognozele hidrometeorologice și situația în bazin, inclusiv temperaturile aerului și apei.

13. În comparație cu ediția din 1987 a Regulamentului, funcția de a asigura deversarea uniformă a apei din lacul de acumulare de liniștire în aval pe parcursul zilei a fost exclusă din Regulamentul actual. Având în vedere importanța ecologică a acestei funcții pentru tronsonul moldovenesc al râului, se propune adăugarea acesteia, stabilind parametrii maximi admisibili pentru fluctuațiile intrazilnice ale nivelului apei ca urmare a efectului pulsatorului al undelor în aval de CHE – 2 (efect hudgepeaking) să fie cel mult 35 cm. În aceeași ordine de idei valoare prag a ratei de creștere/descrere a nivelului apei se consideră a fi 5 cm/oră, reglementată de documentului Normativ European *SR EN 15843:2010 Water quality. Guidance standard on determining the degree of modification of river hydromorphology*
14. Pentru a reduce modificarea hidromorfologică a sectorului riveran în aval de CHE-2, se consideră oportună referirea în cadrul Regulamentului și respectarea documentului Normativ European *SR EN 15843:2010 Water quality. Guidance standard on determining the degree of modification of river hydromorphology*. În special trebuie să se țină cont de tabelul A1, de caracteristicile evaluate pentru debit și afectarea conectivității longitudinale, și de tabelul A2, ce reglementează modificarea debitului de apă.
15. În contextul asigurării cu date meteorologice și hidrologice dar și a vastei experiențe în domeniul prognozei fenomenelor hidrometeorologice periculoase precum și dotării cu tehnică de calcul a Serviciului Hidrometeorologic de Stat din Ucraina considerăm ca punctul 5.1 cu referire la *Exploatarea lacului de acumulare Dnestrovsk fără a ține cont de prognoza hidrologică și anexa 7 ce ține de Indicatori de trecere a viiturilor de diferite probabilități de depășire prin CHE Dnestrovsk (fără utilizarea prognozelor)* trebuie să fie excluse din cadrul Regulamentului actual, precum și trebuie efectuată corectarea tabelului din anexa 10 în conformitate cu scenariului trecerii viiturii cu utilizarea prognozei. Prezența indicatorilor de trece a

viiturilor fără utilizarea prognozelor ridică semnificativ riscul inundațiilor teritoriului Republicii Moldova, în special, în cazul viiturilor de sub 0,5 % probabilitate de depășire. Subliniem faptul că digurile de protecție contra inundațiilor pe teritoriul Republicii Moldova sunt construite pentru a asigura protecția la inundații cu un debit de 2600 m³/s.

16. Se propune să fie corectate tabelele din anexa 2 în așa fel ca să se înceapă de la volumul inițial și nu de la 1331 mil. m³, precum și de la suprafața oglinzii apei de la 0 și nu de la 89,2 km², în acest fel să fie deplină informația cu privire la cheia volumetrică și limnimetrică.
17. Propunem să fie incluse în anexe: schema lacurilor de acumulare CHN, tabelul cu cheia limnimetrică și volumetrică a lacului de acumulare cu CHEAP, anexele 6 – 18 din proiectul Regulamentului prezentat spre analiză părții moldave în 2021 (la ședința a III-a a Comisiei Nistrene). Aceste anexe oferă o claritate cu privire la modul de funcționare a lacurilor de acumulare a CHN, precum și a trecerii viiturilor de diversă probabilitate de depășire prin CHN.

Cereri suplimentare

- La punctul 2 cap. III, și anume *deversare surplusului de apă deasupra limitei superioare a zonei III, pe măsura acumulării acesteia* - Autoritățile competente din Republica Moldova ar dori să le fie prezentate exemple concrete al acestei operațiuni.
- La punctul 3.2 cap. III, și anume *Funcționarea zilnică a lacului de liniștire și a lacului de acumulare al CHEAP*: Autoritățile din Republica Moldova ar dori să cunoască câteva scenarii exemplificative privind funcționarea CHE-2 în faza de pompare și turbinare a CHEAP față de debitele turbinate de CHE1 și care pot fi efectele adverse și riscurile aferente în aval de CHE2
- La punctul 4.1 cap. III, și anume *Pentru a satisface cerințele de mediu din cursul inferior al Nistrului, inclusiv pentru a inunda luncile inundabile ale Nistrului și boiștile, regimul de funcționare a lacului de acumulare se stabilește în funcție de prognoza hidrologică și de necesitatea de a respecta evacuările ecologice pe o anumită perioadă (în continuare, viitura ecologică).*: În condițiile în care lunile de primăvară au fost desemnate ca fiind principala perioadă de acumulare a apei în lacul nistrean pentru a reface rezerva de apă cât mai aproape de NNR, autoritățile competente din Republica Moldova consideră necesare de niște scenarii de care să se țină seama în modul practic de exploatare. De exemplu, este nevoie de intervenție în timpul unei sau mai multor viituri de primăvară (uneori

perioade de doar câteva zile)? Sau care este perioada ecologică optimă față de care se pot adapta manevrele de acumulare-dezacumulare, care poate fi volumul maxim acceptabil de dezacumulare pentru suplimentarea debitelor în aval care ar satisface cerințele ecologice în anul curent?. Aceste scenarii ar putea să figureze ca anexă la regulament sau ca parte a metodologiei de exploatare operativă a lacurilor de acumulare propusă mai sus.

- La punctul 5 cap. III. Autoritățile competente din Republica Moldova au remarcat că în niciuna dintre variante de gestionare a viiturilor nu este menționată funcția de pregolire a lacului de acumulare cu CHE-1 în perioada premergătoare apariției viiturii în zona lacului nistrean. Având în vedere că eficiența schemei de gestionare a viiturilor scade atunci când se pune problema viiturilor mari, trebuie avut în vedere și pregolirea lacului cu CHE-1. Este posibil ca fără pregolire pe durata timpului de anticipare a viiturii prognozate la posturile Galich și Zalischiky, simpla propagare a viiturilor mari până în secțiunea CHE-1 să nu aibă efect relevant pentru reducerea riscului la inundații pentru sectorul din aval.
- La punctul 4.1 cap. III, și anume *În timpul viiturii ecologice în timpul sezonului de reproducere a peștilor, scăderea zilnică a nivelului lacului de acumulare la barajul CHE Dnestrovsk este permisă până la 10 cm (la nivelul apei de 119,0 m. abs și mai jos) și până la 20-25 cm (la nivelul apei peste 119,0 m. abs).* autoritățile competente din Republica Moldova au remarcat importanța înțelegerii acestor limite deoarece ele reflectă direct debitele de evacuare a apei și limitează creșterea acestora pentru asigurarea cu volume suficiente de apă a cursului inferior a fluviului Nistru.